

# Соціологія релігії

A decorative graphic consisting of several horizontal lines of varying lengths and colors (teal, light blue, white) extending from the right side of the title area across the page.

# Релігія

*Релігія – це відповідне світосприйняття та певна сфера життя людини, пов'язані із ставленням її до Бога.*



## Розглядаючи світогляд іудео-християнсько-мусульманських народів, виділяють притаманні їм переконання:

- розуміння духовної основи буття як особистого Бога, творця і судді видимого світу;
- уявлення про людину як істоту, створену Богом за своїм образом і подобою, наділену, відповідно, розумом, почуттям, вільною волею і діяльнісною природою; цим людина принципово вирізняється з-поміж безлічі інших живих істот;
- погляд на світ як на творіння (а не прояв або породження) Бога, принципово відмінне по суті від Бога і передане в користування людині, для задоволення її природних потреб, як предмет праці;



Розглядаючи світогляд іудео-християнсько-мусульманських народів, виділяють притаманні їм переконання:



- віра в одиничність життя кожної конкретної людини, відсутність однозначної відповіді на питання, чи існувала душа до народження в тілі й очікування вічної відплати (у Пеклі або в Раю) за вчиненні на протязі життя діяння;
- гіпостазування добра(блага) і зла, однозначно пов'язуваних з Богом і Дияволом, у чому не важко розглядіти вплив зороастристського (зокрема й через гностицизм і маніхейство) дуалізму.



Коран(рукописи)

# Індуїзму, буддизму, конфуціанству і даосизму притаманні інші переконання:

- божество уявляють як імперсональну, ірраціональну або, принаймні, абсолютно незбагненну першореальність, що являє себе або розкривається в явищах видимого світу (Брахма, Дао та ін.);
- уявлення про людину як прояв цієї божественної трансцендентності, у своїй основі тотожній їй, але, по суті, таким же чином і такою мірою, як і все живе, як і всі феномени видимого світу;



## Індуїзму, буддизму, конфуціанству і даосизму притаманні інші переконання:

- погляд на світ як на «позірний» (а в деяких доктринах взагалі ілюзорний), та в будь-якому разі не адекватний його сутності прояв (еманацію) божественної основи буття (Майа та ін.);
- віра в нескінченність феноменальних проявів індивідуального духу через множинність перевтілювань, що означає заперечення унікальності власного «Я» і його потенційну тотожність з усіма іншими, явленими у сві явищами, принаймні з живими істотами;



# Індуїзму, буддизму, конфуціанству і даосизму притаманні інші переконання:

- етичний релятивізм, що виходить із відносності моральних норм не універсальних, які стосуються всіх людей, а таких, що мають сенс лише стосовно конкурентних груп людей;
- людина зобов'язана жити за певними правилами лише тією мірою, якою вони визначені для всієї множини людей відповідного статусу, але при цьому не є обов'язковими для людей інших статусів.



Конфуцій

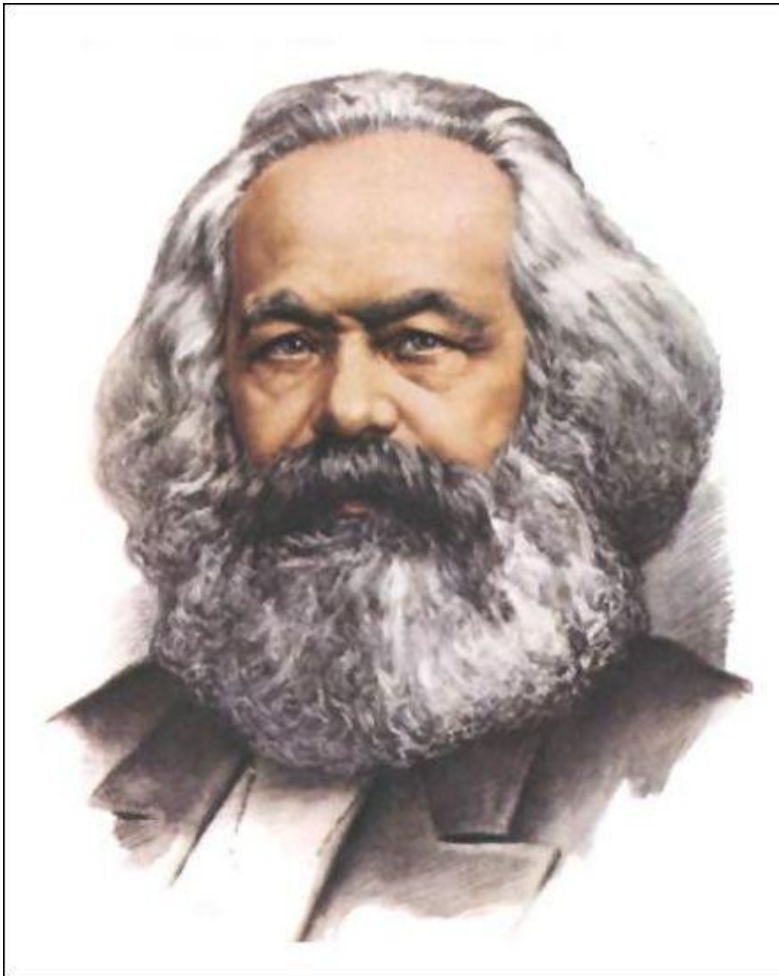
- Е. Дюркгейм у праці «Елементарні форми релігійного життя. Тотемічна система в Австралії» (1912) аргументовано обґрунтував свій висновок, що релігія як чинник соціальної інтеграції, виконує в суспільстві певні необхідні для його існування функції.

## Е. Дюркгейм





## К.Маркс



- К. Маркс уважав релігію важливим соціальним чинником, бо вона виконує досить реальні функції в суспільстві:
- ідеологічну, бо виправдовує існуючі соціальні порядки;
- компенсаторну, бо є «серцем безсердечного світу» (страждання на цьому світі не даремні, вони матимуть винагороду в майбутньому житті).

- М. Вебер уважав, що головна функція релігії — визначення сенсу раціоналізації людської діяльності. У праці «Протестантська етика і дух капіталізму» він довів, що протестантизм сприяв раціоналізації економічної діяльності і вихованню аскетизму, що його ідеологія привела до вершин успіху саме представників протестантизму, який проповідує аскетизм, утримання, вимогливість до себе і свого оточення.

## М. Вебер



Більшість вітчизняних соціологів дотримується думки, що соціальний інститут релігії виконує такі функції:

комунікативну

інтегруючу

психотерапевтичну

регулятивну

# Інтегруюча функція

- притаманна всім релігіям. Її глибоко вивчив Е. Дюркгейм. Прийняття певної релігії, її символів, цінностей включає людину в певну спільноту, а спільне виконання обрядів об'єднує людей, стабілізуючи цю спільноту.
- поширюється на конкретну конфесію, а коли їх у суспільстві є кілька, то можливі міжконфесійні конфлікти. Проте релігія завдяки своєму гуманістичному спрямуванню виконує загальну стабілізуючу роль. Окрім того, як інституалізована, офіційно визнана система ідей та цінностей, вона намагається підтримати порядок в усій тій суспільній системі, до якої вона входить, виконуючи регулятивну функцію.

# Регулятивна функція

- полягає у підтримуванні й посиленні дії традиційних для спільноти норм поведінки та у здійсненні соціального контролю. Соціальний контроль соціальним інститутом релігії здійснюється як формально — через заохочування й покарання віруючих церковними організаціями, так і неформально — самими віруючими як носіями моральних норм стосовно свого оточення. Досліджуючи різні сфери людського й суспільного життя, М. Вебер виявив причинно-наслідковий зв'язок, за яким релігійно-етичні цінності є причиною, а поведінка людини — наслідком.

# Психотерапевтична функція

- полягає в тім, що різні релігійні дійства — богослужіння, молитви, ритуали заспокійливо діють на людей, породжують позитивні емоції, вселяють упевненість, захищають від стресів. Зрозуміло, чому до релігії часто звертаються люди, обтяжені земними негараздами, хворобами, особистими трагедіями, бо навіть сам характер проведення культових дійств заспокійливо діє на людину.
- Наприклад, поховальні та поминальні обряди здатні затамувати біль утрати. Більше того, вони згуртовують людей, організують їх для моральної і матеріальної підтримки тих, хто зазнав трагедії. Під час Великої Вітчизняної війни навіть радянська влада згадала про психотерапевтичну функцію релігії, значно послабивши боротьбу з церквою.

# Комунікативна функція

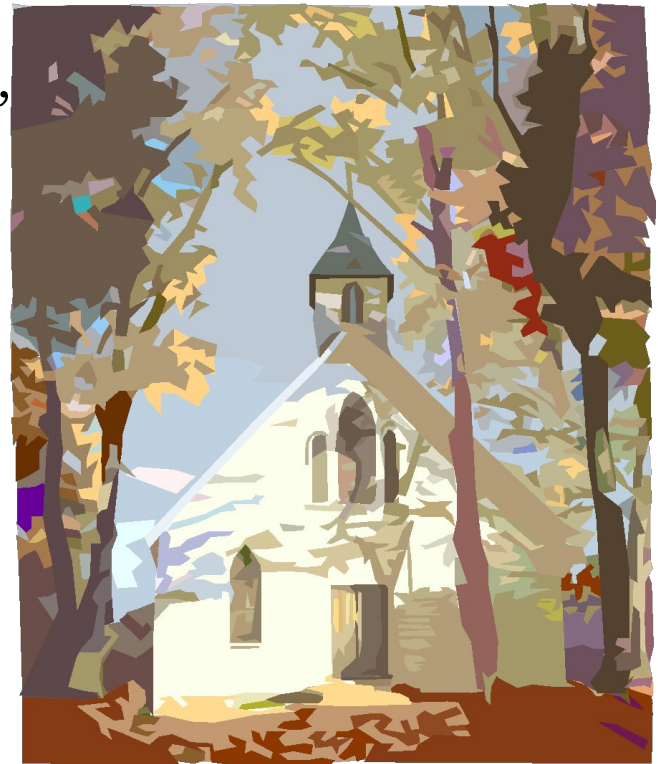
- реалізується в процесі взаємного спілкування віруючих. Засобами спілкування є різні релігійні дійства, колективні моління тощо.





# Церква як соціальний інститут

- Всі функції релігії виконуються церквою, проте їх не слід змішувати з функціями церкви. Церква не тільки релігійний заклад, а й соціальний інститут. Тому займається вона вирішенням не лише релігійних проблем, а й соціальних. Підтримуючи правлячий режим, церква виконує свою основну функцію-соціально-політичну; проводить активну боротьбу за мир і безпеку в цьому вияв миротворчої функції; утримує за свій рахунок дитячі будинки, лікарні, старечі пансіонати тощо і цим виконує благодійну функцію. Окрім того, церква виконує функції управління церковними парафіями, підготовки кадрів священників, економічні, культурно-просвітницькі, зовнішніх зв'язків тощо.





# Секуляризація

XXI ст.

- Усі ці функції є універсальними і притаманні кожному типу релігії. Проте загальною особливістю розвитку релігії в XX ст. є її секуляризація — процес витіснення релігійно-міфологічних пояснень світу науково-раціональними, що послабило вплив релігії на інші соціальні інститути — освіту, економіку, політику, сім'ю тощо. Наслідком цього процесу, відокремлення церкви від держави стало поширення атеїзму, а відтак послаблення всіх розглянутих функцій.

# Висновок

- Релігія є необхідним складовим елементом громадського життя, у тому числі і духовної культури суспільства. Її головна функція полягає в тому, щоб допомогти людині переборювати історично мінливі, короточасні, відносні сторони його буття і піднімати людину до чогось абсолютного, незмінного, вічного. Виражаючись філософською мовою, релігія покликана укорінити людину в **трансцендентне** (тобто таке, що знаходиться «по той бік» людського досвіду). У суспільстві як соціокультурній системі це вдивляється в наданні цінностям, ідеалам, нормам і зразкам поведінки абсолютної цінності, їхньої незалежності від історично минутих просторово-тимчасових координат людського буття.

